

INNOVATIVE WORLD
Ilmiy tadqiqotlar markazi

TADQIQOTLAR

ILM-FAN

TEKNOLOGIYALAR

ZAMONAVIY ILM-FAN VA INNOVATSIYALAR NAZARIYASI

ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA

2026

Google Scholar

zenodo

OpenAIRE

Andijan, Uzbekistan

+998335668868

<https://innoworld.net>

« ZAMONAVIY ILM-FAN VA INNOVATSIYALAR
NAZARIYASI » NOMLI ILMIY, MASOFAVIY,
ONLAYN KONFERENSIYASI TO'PLAMI

3-JILD 5-SON

Konferensiya to'plami va tezislari quyidagi xalqaro
ilmiy bazalarda indexlanadi

Google Scholar

ResearchGate

zenodo

ADVANCED SCIENCE INDEX

Directory of Research Journals Indexing

www.innoworld.net

O'ZBEKISTON-2026

MIRZO ULUG‘BEK VA UNING ILMIY MEROSI

Miraliyev Mirsaid Ne‘matilla o‘g‘li
Farg‘ona Davlat Texnika Universiteti
Energetika Muhandislik yo‘nalishi

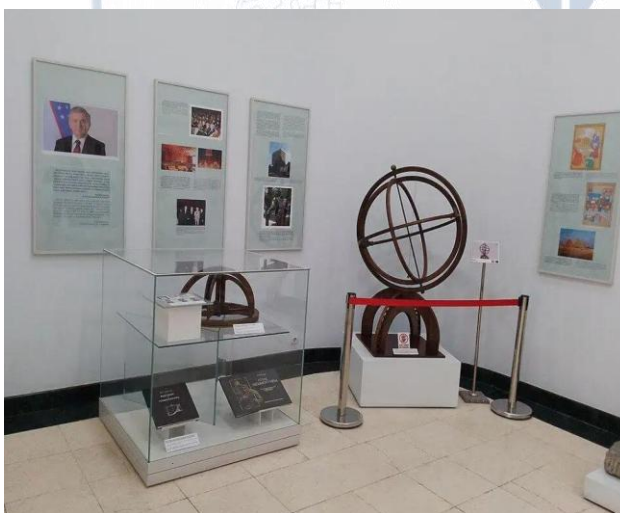
Annotatsiya

Ushbu maqolada Mirzo Ulug‘bekning ilmiy faoliyati, ayniqsa astronomiya va matematika sohasidagi yutuqlari, uning tashkil etgan ilmiy maktabi hamda “Ziji Jadidi Ko‘ragoniy” asarining jahon ilm-fani taraqqiyotidagi o‘rni tahlil qilindi. Shuningdek, uning ilmiy metodlari va kuzatuv aniqligi zamonaviy fan nuqtai nazaridan baholandi.

Kalit so‘zlar: Mirzo Ulug‘bek, astronomiya, Samarqand rasadxonasi, Ziji Jadidi Ko‘ragoniy, yulduzlar katalogi, Temuriylar davri, ilmiy meros.

Kirish

XV asr Markaziy Osiyoda ilm-fan va madaniyat yuksalish davri bo‘lib, bu jarayonda Temuriylar sulolasi vakillari muhim rol o‘ynagan. Ayniqsa, Mirzo Ulug‘bek nomi ilmiy tafakkur rivojining ramziga aylangan. U hukmdor bo‘lishiga qaramay, o‘z faoliyatini ilmiy izlanishlar bilan uyg‘unlashtira oldi va Samarqandni jahon ilmiy markazlaridan biriga aylantirdi.

Ulug‘bekning ilmiy faoliyati va muhit. Ulug‘bek yoshligidan matematika va astronomiyaga qiziqib, o‘z davrining yetuk olimlari bilan muloqotda bo‘lgan. U Samarqandda madrasalar, kutubxonalar va ilmiy markazlar barpo etib, ilmiy muhitni shakllantirdi. Bu davr Sharq Uyg‘onish davri sifatida tarixda muhim o‘rin egallaydi. Ulug‘bek saroyida faoliyat yuritgan olimlar orasida Qozizoda Rumi, G‘iyosiddin Jamshid Koshiy va Ali Qushchi kabi yirik mutafakkirlar bor edi. Bu olimlar bilan hamkorlikda olib borilgan ilmiy izlanishlar natijasida fundamental asarlar yaratildi Samarqand rasadxonasi va kuzatuv metodlari Ulug‘bek tomonidan 1420-yillarda qurilgan Samarqand rasadxonasi o‘z davrining eng ilg‘or ilmiy

inshootlaridan biri hisoblanadi. Rasadxonaning asosiy asbobi — ulkan sekstant boʻlib, uning radiusi taxminan 40 metrga yetgan. Bu asbob yordamida yulduzlarning balandligi nihoyatda aniqlik bilan oʻlchangan.

Rasadxo

nada olib borilgan kuzatuvlar quyidagi jihatlar bilan ajralib turadi:tizimli va uzoq muddatli kuzatuvlar matematik hisob-kitoblar bilan uygʻunlik yuqori aniqlik darajasi. Ulugʻbek va uning jamoasi yulduzlar koordinatalarini aniqlashda minimal xatolik bilan ishlagan, bu esa ularning ilmiy yondashuvi naqadar puxta boʻlganini koʻrsatadi. **“Ziji Jadidi Koʻragoniy”** va uning ilmiy ahamiyati. Ulugʻbekning eng muhim asari — **“Ziji Jadidi Koʻragoniy”** boʻlib, u astronomik jadval va nazariy izohlarni oʻz ichiga oladi. **Ushbu asarda:**1000 dan ortiq yulduzlarning koordinatalari, **Quyosh** va **Oy** harakati vaqt va taqvim hisoblash usullari keltirilgan. Mazkur asarning aniqligi shunchalik yuqori ediki, u Yevropada Johannes Kepler davrigacha asosiy astronomik manbalardan biri sifatida qoʻllanilgan. Ulugʻbek tomonidan aniqlangan tropik yil davomiyligi zamonaviy hisob-kitoblarga juda yaqin boʻlgan.

Ilmiy maktab va metodologiya. Ulugʻbek ilmiy maktabining asosiy xususiyati — nazariya va amaliy kuzatuvning uygʻunligidir. U ilmiy ishlarni jamoaviy tarzda tashkil etib, ilmiy muloqot va tajriba almashishga katta ahamiyat bergan. **Metodologik jihatdan Ulugʻbek:** empirik kuzatuvni asos qilib olgan matematik modellashtirishdan foydalangan natijalarni qayta tekshirish orqali aniqlikni oshirgan. Bu yondashuv zamonaviy ilmiy metodlarga yaqinligi bilan ahamiyatlidir. Ulugʻbek merosining jahon ilm-faniga taʼsiri. Ulugʻbekning ilmiy

ishlari Sharq va G'arb ilm-fani o'rtasidagi bog'lovchi ko'prik vazifasini bajargan. Uning astronomik jadvallari keyinchalik Yevropa olimlari tomonidan o'rganilgan va rivojlantirilgan.

Shuningdek, uning ilmiy maktabi: Markaziy Osiyoda ilm-fan rivojini jadallashtirdi keyingi avlod olimlariga kuchli ta'sir ko'rsatdi ilmiy tadqiqot madaniyatini shakllantirdi.

Xulosa: Mirzo Ulug'bek nafaqat buyuk hukmdor, balki jahon miqyosidagi olim sifatida tarixda muhrlangan. Uning ilmiy merosi astronomiya va matematika fanlarining rivojida muhim bosqich bo'lib xizmat qilgan. Samarqand rasadxonasi va "Ziji Jadidi Ko'ragoniy" asari insoniyat ilmiy tafakkurining yuksak namunasi sifatida qadrlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ziji Jadidi Ko'ragoniy / Мирзо Улуғбек. Зижиди Жадиди Кўрагоний. – Самарқанд, XV аср.
2. Ахмедов А. А. Шарқ алломалари ва уларнинг илмий мероси. – Тошкент: Фан, 2018. – 256 б.
3. Каримов Б. М. Астрономия тарихи манбалари. – Тошкент: Ўзбекистон миллий энциклопедияси, 2020. – 312 б.
4. Mirzo Ulug'bek / Бартольд В. В. Улугбек и его время. – Москва: Наука, 1964. – 220 с.
5. Носиров Қ. Самарқанд расадхонаси тарихи. – Самарқанд: Зарафшон, 2016. – 184 б.
6. Беруний А. Р. Қадимги халқлардан қолган ёдгорликлар. – Тошкент: Фан, 1968. – 488 б.